

STORTINGET

Representantforslag 13 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Tobias Drevland Lund

Dokument 8:13 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hege Bae Nyholt og Tobias Drevland Lund om en skole for barnets beste, ikke politisk prestisje

Til Stortinget

Bakgrunn

Internasjonale trender i utdanningspolitikken, tydelig inspirert av konkurranseorienterte styringsverktøy fra kommersiell sektor, har de to siste tiårene gått i retning av økt vekt på tallfesting, prestasjonstesting og rangering, ikke minst i grunnskolen. Disse trendene har fått mer og mer fotfeste også i Norge. Behovet for sammenlignbare data, ofte skapt gjennom testing, kartlegging og måling, har vært løftet fram som viktig i arbeidet med å fremme kvalitet og læring.

Dette har ført til mer prestasjonstesting av elevene i grunnskolen. Det såkalte PISA-sjokket førte til en vedtatt sannhet om at norsk skole var for dårlig. Løsningene la vekt på kvantitativ kartlegging og styring av skolehverdagen inn mot «grunnleggende ferdigheter». Disse skulle fra 2004 måles hvert år (med et lite opphør i 2006) på hver eneste skole, via standardiserte prestasjonstester kalt nasjonale prøver.

De nasjonale prøvene er prøver i lesing, regning og engelsk og gjennomføres hver høst etter at elevene har startet på 5., 8. og 9. trinn. Resultatene fra de nasjonale prøvene blir offentliggjort, og hvert år publiseres nyhetssaker der man kan sjekke hvordan den enkelte skole skårer. Resultatene har dermed blitt brukt til rangering av skoler og kommuner. I flere områder av landet

har testene blitt gjenstand for prestisjejag og konkurranse blant skoledirektører og politikere.

Flere bøker har dokumentert konsekvensene av mål- og resultatstyring i skolen. Lærere fra flere kommuner stod fram i boka «Lærerkoden» av Magnus Engen Marsdal (2014) og fortalte om hvilke konsekvenser den utstrakte målingen og testingen har hatt for elevene. De fortalte om pålegg om å legge bort vanlig pensum for heller å drille elevene til nasjonale prøver og at andre fag, som samfunnsfag, fjernes fra timeplanen for at elevene skal øve til det som skal testes, og de fortalte om ekstreme treningsprogram der alle de nasjonale prøvene skulle gjennomføres hele tre ganger i løpet av våren. Det mest alvorlige var at ressurser ble flyttet til statistisk viktige barn, slik at de som lå nær grensen, ble prioritert i undervisningen for å forbedre resultatene. De som lå godt over eller godt under grensen, var mindre viktige fordi de ikke ville utgjøre noen forskjell på resultatene.

Skoler har også påvirket resultatene ved å gi svake elever fritak i så stor grad at Pedagogisk forskningsinstitutt kan vise til statistisk signifikante avvik mellom skolene etter hvor stor andel elever som fritas.

Forslagsstillerne viser til at både Utdanningsdirektoratet, lærere, forskere og utviklerne av nasjonale prøver er enige om at de nasjonale prøvene ikke kan benyttes som mål på kvaliteten på undervisningen. Til tross for dette stilles rektorer og lærere til ansvar på bakgrunn av resultatene fra nasjonale prøver.

Utdanningsforbundet er tydelig på nettopp dette:

«Nasjonale prøver er ikke egnet til å måle kvalitet i skolen. De tester utelukkende grunnleggende ferdigheter på et lavt nivå, og ikke komplekse former for kompetanse hos elevene. Prøvene dekker et veldig smalt område av skolens oppdrag. Nasjonale prøver forteller derfor fint lite om skolens kvalitet eller hvor dyktige

lærerne er. De sier mest om elevenes sosioøkonomiske bakgrunn.»

Forslagsstillerne viser til at fag som ikke lar seg måle like lett, har blitt tatt av timeplanen. En rapport av Anne Bamford fra 2012, seks år etter innføringen av Kunnskapsløftet, viste at tiden forbeholdt kunst- og kulturfag og praktiske fag i den norske skolen hadde falt fra 20 til 12,4 pst. i løpet av ti år. Det ensidige fokuset på ferdigheter som kan måles, fortrenger praktisk kompetanse i hele utdanningsløpet. Barn og unge får dermed ikke oppfylt sin lovfestede rett på en allsidig og fullverdig opplæring når undervisning og pensum snevres inn mot det som kan testes.

Kartlegging er nødvendig. Ved å bruke ulike kartleggingsverktøy får lærerne bedre kjennskap til elevens styrker og utfordringer, slik at undervisningen i enda større grad kan tilpasses elevens behov. Men det er i undervisningen, og gjennom direkte oppfølging, den viktigste kartleggingen gjøres.

Forslagsstillerne viser til at krav og forventninger om stadig bedre testresultater setter hele utdannings-systemet under press, ifølge en forskningskartlegging gjort av Kunnskapsenter for utdanning. Stadig testing gjør at lærerne velger mer lærerstyrte undervisningsformer, og hemmer bruk av lek og elevstyrte aktiviteter.

Samtidig viser Ungdata en økende psykisk uhelse blant unge og at de opplever til dels overveldende stress og prestasjonspress knyttet til skolen. Ungdata 2022 viste at over halvparten av elevene sier de ofte eller svært ofte er stresset av skolearbeidet. Offentliggjøringen av resultatene fra nasjonale prøver kan ikke forklare dette alene, men det er etter forslagsstillerne syn åpenbart at den bidrar til stress og press i skolesektoren, både hos elever og lærere.

Forslagsstillerne mener det er positivt at regjeringen har satt ned et utvalg for kvalitetsutvikling i skolen, som oppfølging av regjeringens mål i regjeringsplattformen om å redusere antall tester i norsk skole. Det er et-

ter forslagsstillerne syn nødvendig å starte arbeidet allerede nå, og et svært forsiktig sted vil være å begynne med at resultatene fra de nasjonale prøvene ikke offentliggjøres.

Forslagsstillerne mener kunnskap om skolen som system må innhentes gjennom utvalgsprøver, der testene kun involverer et representativt utvalg av skoler per år. Metoden vil gjøre det lite aktuelt for medier og politikere å kåre «kommunens beste/verste skole» og gjøre det mindre sannsynlig at konkurransementaliteten fester seg i kulturen på den enkelte skole.

Det vil da fortsatt være anledning for alle lærere på de aktuelle trinnene til å gjennomføre testen og måle elevenes prestasjoner mot de offisielle resultatene på landsbasis, hvis de ønsker en slik normeringsprøve for grunnleggende ferdigheter. Dermed vil også foreldre fortsatt få kjennskap til barnets faglige utvikling, også her.

Forslagsstillerne viser til at både Utdanningsforbundet og Skolenes landsforbund mener nasjonale prøver og tester gir begrenset informasjon for styring og forskning, og at det derfor er tilstrekkelig at et representativt utvalg gjennomfører prøvene. Begge forbundene er motstandere av at resultatene fra nasjonale prøver offentliggjøres, fordi det bidrar til en rangering mellom skoler og kommuner.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at resultatene fra de nasjonale prøvene ikke offentliggjøres på skole-, kommune- og fylkesnivå.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at nasjonale prøver gjennomføres som utvalgsprøver.

5. oktober 2022

Hege Bae Nyholt

Tobias Drevland Lund